

עבודה זרה לג ADDENDUM

משה שווערד

א. חדושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף לג עמוד א [MM #15]

ובענין מלוי וערוי זה יש לנו שאלה גדולה דהא יין אסור שבכלים דבר צונן הוא, וקיימא לן דדבר צונן אינו נבלע לעולם, וכל כלי שנשתמש בו איסור נבלה ושאר איסורין בצונן מותר בלא הגעלה, ואפילו הוא של חרס אינו צריך אלא הדחה מפני איסור הנדבק על פניו, וכדאיתא בכמה דכותי וחדא מינייהו בפרק קמא דחולין (ח' ב') גבי השוחט בסכין ששחט בה טריפה, ואם כן היאך יין אסור שהוא צונן נבלע בכלים, ועוד אם אתה אומר שגדול כחו של יין וחומץ שהוא נבלע בצונן היאך אתה דן סופו להקל להכשירו במים צוננים, והא ודאי קיימא לן שאין דבר צונן מפליט שום איסור ואפילו זה הצונן דבר חריף כגון שומין ופלפלין וכיוצא בו, שהרי מותר לדוק במכתשת של גוים של עץ וכיוצא בו אחר ששפשפה והדיחה יפה שאין איסור על פניה, תבלין חריפין שלנו, דאע"ג דכל שיצא מכלל צונן בולע כדחזינן בבית השחיטה כי מפני שיצא מכלל צונן בולע איסור שעל הסכין ובעי קליפה, אם הדיח הסכין האסור של גוים יפה מותר לשחוט בו ולא חיישינן דילמא מפליט ליה בית השחיטה, לפי שאין מפליט איסור בלוע אלא רותח גמור, ומאן דאמר בית השחיטה רותח לא שהוא רותח גמור שהיד סולדת בו דהא לא הוי הכי, אלא שכל שיצא מכלל צונן קרי ליה רותח לבלוע איסור בעין, דכל איסור שנפל לקדרה שאינה צוננת דינה כאילו היתה קדירה רותחת, אבל אינו מפליט איסור בלוע אלא רותח גמור, וא"כ היאך מפליטין מים צוננים איסור היין הבלוע בכלי, הא ודאי לא מצינן כלי אסור נכשר מידי דפנו במים שאינן רותחין אפילו שהה בהן כמה שנים.

אומר רבינו נר"ו דודאי איסור כלי יין נסך אינן משום בליעה ממש, אלא אידי דאית ליה לחמרא חריפות גדול קולט הכלי טעמו, כל כלי כפי מה שהוא, וכלי חרס קולט ובוֹלֵעַ יותר, וכשממלאין ומעריין אותן מים, המים האלו מתוך שהייתן שם מרפין דופני הכלי ונכנסין ונבלעין ומפיגין טעם היין שבהן עד שאין בו תורת יין כלל, וחכמים הבקיאין בדבר הם אמרו והם אמרו, מעתה כלי של עץ שנשתמש בו יין אסור וגרדו מבפנים יפה יפה עד שהסיר כל שחרורית שבו ומגיע עד הלבן, הרי הוא כשר אף על פי שהיה כלי המכניסו לקיום, וכן אמרו בשם בעל התרומות ז"ל, והרי זה נכון מפי רבינו נר"ו.

ב. ר"ן (על הרי"ף) מסכת עבודה זרה דף יב עמוד ב [MM #17]

איבעיא להו מהו לתת לתוכן שכר וכו' לא חש למילתא. למגזר שיכרא אטו חמרא ושרי דשיכרא מבטל לה לטעמא דחמרא ואחרים פירשו דשכר נמי מיקלא קלא לחמרא משום מרריתא דכשותא דאית ביה והראשון יותר נראה ומהא שמעינן שהמים של מלוי וערוי מותרין בשתייה והקשה הרשב"א ז"ל א"כ מצינו שמבטלין איסור לכתחלה שהרי נותנין מים או שכר בכלי זה כדי לבטל טעם היין והמים והכלים מותרים [1] ותירץ לו הר"י ז"ל שבליעת היין אינה אלא משהו וכיון שאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם מבטלין אותו לכתחלה ושמכאן יש להביא ראיה למה שהתירו קצת מרבני צרפת ז"ל כלי עץ שנשתמש בו י"נ שצריך ערוי בקליפה בעלמא כדין כל איסור משהו דסגי ליה בקליפה וכדאמרינן בריש פרק כיצד צולין (דף עו א) שאני סיכה דמשהו בעלמא עבדי לה וכן כתב הראב"ד ז"ל באיסור משהו שלו דמהא שמעינן דמבטלין איסור משהו הבלוע לכתחלה ואפילו בשאר האיסורין כגון טיפת חלב או דם שנפלה לתוך הקדרה ודוקא כשהאיסור שנפל שם הוי משהו שאי אפשר לבא לידי נותן טעם או שנפל בכלי שאין מבטלין בו אלא בשול מרובה שאי אפשר לאותו איסור לתת טעם לתבשיל שרגילין לבשל בו אבל אם נפל בכלי שאפשר ליתן לתוכו תבשיל מועט כדי שיתן טעם האיסור לתוך התבשיל אסור לבטלו לכתחלה גזירה אטו תבשיל מועט שיהא בו נתינת טעם אלו דבריו זכרוננו לברכה [2] ולי נראה גברי רברבי חזינא אבל אינו רואה לדינא מכאן ראיה לפי שהכשר המים של מלוי וערוי אינו מטעם שיפליטו את הכלי מהיין [ובולעים איסורו דנימא ביה משום הכי אין מבטלין איסור לכתחלה אא"כ דהוא איסור משהו. מהר"ם] שהרי לא מצינו בשום מקום שהצונן יפליט אלא ודאי אין המים מכשירין אלא מפני שמפיגין היין הנבלע בתוך הכלי ומבטלין טעמו ולא שמערבין אותו עם ההיתר אלא הרי הן כאילו שורפין אותו במקומו ועוד שאפילו תאמר שהן מוציאין אותו משם ומערבין אותו עם ההיתר לא נאסר לבטל איסור לכתחלה אלא למי שמתכוין לבטלו כדי ליהנות ממנו הא לאו הכי לא שאם לא תאמר כן למי שסובר דמאי דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחלה מדאורייתא הוא ומוכח לה מדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צט א) דזרוע

בשלה חדוש הוא וכמו שכתבתי שם אם כן היאך הכשירה תורה כלי מדין בהגעלה דודאי בבני יומן אמרינן כן דאילו כלים שאין בני יומן צריכין הכשר מן התורה לדידן דקי"ל (דף סח ב) דנותן טעם לפגם מותר ומעתה היאך צותה תורה להגעילן והרי הוא מבטל איסור הבלוע בהם לכתחלה במים שהוא מגעיל אותן אלא ודאי לא אמרו אין מבטלים איסור אלא במתכוין לערב איסור בהיתר כדי ליהנות ממנו אבל במתכוין להכשיר הכלי ואינו נהנה מן האיסור שרי ולפיכך אין להביא ראיה מכאן שבליעת היין לא תהא אלא משהו ושיספיק בה קליפה:

ג. תוספות מסכת עבודה זרה דף לג עמוד ב ד"ה כסי [MM #22]

כסי – [1] פרש"י כוסות של חרס ואין מכניסין לקיום אלא שותין בהן ואי שתי בהו עובד כוכבים פעם ראשון ושני אסור דאידי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאם מים ג' ימים כדאמר לעיל ולפי זה נהגו העולם ליתן מים בכלי חרס חדש ולהשהות בו זמן גדול קודם שישתמשו בהם יין לפי שאם יגע בהם עובד כוכבים אח"כ לא יצטרך עירווי אבל קשה לר"ת מהא דאמר לקמן בפ"ב (דף עד:) מודה (ה) רבי בקנקנים שהן אסורין לפי שמכניסין לקיום הא לאו טעמא דמכניסין לקיום כמו בכלי חרס סגי בניגוב בעלמא כמו בגת ומחץ ומשפך והדחה בשאר כלים מועיל כמו ניגוב בגת כי גם ניגוב אינו להפליט רק להסיר הזוהמא שנדבק מבחוץ ואין סברא לומר כי בקנקנים נשתמש עובד כוכבים מים בתחלת תשמישו [2] לכך פר"ת דמיירי הכא בכסי בין חדשים בין ישנים ושתה בהם עובד כוכבים יין כמה פעמים וה"פ הלכתא פעם ראשון ושני כלומר שתי הדחות במים אינם (ו) רוצים להכשירו שלישי מותר פי' דאז ודאי בהדחה שלישית נפלט הכל וכיוצא בדבר מצינו פרק התערובות (זבחים דף עט:): גבי חרסן של זב וזבה פעם ראשון ושני טמא שלישית טהור פירוש הוא כלי שהטילו בו הזב והזבה מימי רגלים וקאמר דמים ראשונים ושניים טמאים שמעורב בהם מי רגלים של זב אבל מים שלישיים טהורים וגם במדרש אסתר גבי ישנו עם אחד שא"ל המן לאחשורוש אם זבוב נופל לכוסו של אחד מהם זורקו ושותהו ואילו אדוני המלך נוגע בהם חובטו בקרקע ולא עוד אלא שמדיח כוסו שלש פעמים ודוקא בכוסות של חרס אבל של עץ או של מתכת וזכוכית אין צריך להדיח רק פעם אחת מיהו בהרבה מקומות בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכות וזכוכית ונכון להדיח שלש פעמים בכל הכלים.